

<https://helda.helsinki.fi>

Populismin ongelma?

Herkman, Juha Pekka

2016

Herkman , J P 2016 , ' Populismin ongelma? ' , Talous & yhteiskunta , Vuosikerta. 44 , Nro 3
, Sivut 10-15 . < <http://www.labour.fi/ty/tylehti/talous-yhteiskunta-32016/populismin-ongelma/> >

<http://hdl.handle.net/10138/306664>

---

unspecified
publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Populismien ongelma?^{*}

Populismien saippuamaisuus tekee siitä vaikeasti määriteltävän ilmiön. Populismiin on liitetty niin yksittäisten poliitikkojen kansanomaiset letkautukset kuin protestimieliä, kansallismielisyys ja muukalaiskammo, jopa rasismi. Artikkelissa esitellään erilaisia teorioita, joissa populismia on lähestytty ideologiana, tyylinä, liikkeenä tai poliittisena toimijuutena. Populismien rooli Pohjoismaissa ja perussuomalaisten asema suomalaisessa puoluekentässä saavat tarkastelussa erityistä huomiota. Lopuksi pohditaan populismien merkitystä nykyisten demokratioiden kannalta.

Kun suomalainen poliitikko nimittää toista populistiksi, kyse on haukkumisesta. Hän vihjaa, että kilpailija kosiskelee äänestäjiä lupaamalla katteettomia. Kun suomalainen media käyttää termiä populismi, se viittaa useimmiten eurooppalaiseen oikeistopopulismiin tai äärioikeistoon, kansallismielisyyteen, maahanmuuttovastaisuuteen, muukalaiskammoon tai suoranaiseen rasismiin. Populismi sanana on kielteisesti latautunut.

Populismien merkitykset ovat kuitenkin moninaiset, eikä termin käytöstä ole yksimielisyyttä edes tutkimuksessa. Termin tausta on latinan kansaa tarkoittavassa sanassa *populus*, mikä mahdollistaa myös myönteisten merkitysten liittämisen populismiin. Joskus populismilla halutaankin viitata kansan syvien rivien tahtoon, jopa demokratian toimivuuteen. Populismi on kuin märkä saippua, joka luiskahtelee karkuun kun sen yrittää ottaa kiinni.

PIENIN YHTEINEN NIMITTÄJÄ

Populismien osin ristiriitaisetkin merkitykset juontuvat historiasta. Vuosien saatossa populismi on liitetty sekä demokraattisiin että autoritäärisiin tai totalitaarisiiin hallintoihin, oikeistolaisiin ja vasemmistolaisiin puolueisiin sekä

agraari- ja urbaaniliikkeisiin (TAGGART 2000). On vaikea sanoa, millä tavoin vaikkapa perussuomalaiset, espanjalainen Podemos, kreikkalainen Syriza, unkarilainen Fidesz ja Hugo Chávezin Venezuelassa perustama poliittinen liike ovat yhteismitallisia, vaikka ne kaikki ovat tällä vuosituhannella menestyneitä, populistisiksi nimitettyjä puolueita.

Populismien moninaisuus liittyy sen ideologiseen ohuuteen (STANLEY 2008). Populismilla ei ole yhteistä ideologista pohjaa, vaan se voi liittää hyvinkin erilaisia – jopa kilpailevia – ideologioita toisiinsa. Tämä ”kameleonttimaisuus” selittää osaltaan populismien elinvoimaa. Tyypillisesti populismissa kansallismielinen nationalismi yhdistetään vasemmistolaiseen sosialismiin tai oikeistolaiseen konservatiivisuuteen. Nationalismi ei ole populismien edellytys, mutta erityisesti oikeistopopulismissa se on tyypillinen painotus (MUDDE 2007).

Tyypillisesti populismissa vedotaan ”kansan syviin riveihin”.

Nationalismin keskeistä roolia populismissa selittää kansan käsitteen tärkeys. Populismissa on määritelmän mukaisesti

tyypillistä vedota kansan syviin riveihin, olla ”unohdetun kansan” asialla. SMP:n perustaja Veikko Vennamo tapasi sanoa ”Kyllä kansa tietää”, kun hän kävi kamppailua ”rötösherroja” vastaan. Usein ”kansaa” puolustetaankin juuri jotakin vastaan – oli kyse sitten herroista, eliitistä, maahanmuuttajista tai vieraista kulttuureista. Ongelma on siinä, että myös kansa on hyvin epämääräinen sana. Se, keitä kansaan kulloinkin laskeetaan ja keitä ei, vaihtelee populismissa tilanteen mukaisesti. Sama pätee kansan ”vihollisiin”.

Länsimaaisissa demokratioissa populismia luonnehditaankin usein protestiksi tai vastaliikkeeksi, jolla ei ole omaa ideologiaa (WIBERG 2011). Populismi nousee, kun vanhaan valtaan kyllästytään tai kun perinteiset puolueet eivät kykene puhuttelevaan äänestäjäkuntaa. Esimerkiksi Suomen vuoden 2011 ”jyttyvaaleissa” oli paljolti kyse tällaisesta protestista, kun äänestäjät siirtyivät muista puolueista perussuomalaisten tukijoiksi ja perustelivat äänestyspäätöstään halulla muutokseen (BORG 2012).

Populismien liittäminen ykskantaan protestiin ei kuitenkaan selitä täysin sen vetovoimaa: ideologioilla ja vastakkainasetteluilla on populismissa merkitystä. Kaikki vastustus ei ole populismia. Osa populistisista liikkeistä on myös häm-

*Juha Herkmanin
mukaan populismi voi
myös virkistää demok-
ratiaa, mutta hän näkee
kansallismielisen oikeito-
populismien leviämisen
Euroopassa huolestut-
tavana.*

”POPULISMISSA YHTEISKUNNAN USKOTAAN JAKAUTUNEEN KAHTEN VASTAKKAISEEN RYHMITTYMÄÄN – PUHTAASEEN KANSAAN JA KORRUPTOITUNEeseen ELIITTIIN.”

mästyttävän pitkäikäisiä. Kun populistinen puolue vakiinnuttaa asemansa, on vaikea puhua enää protestista. Toisaalta silloin voi olla myös hankalaa puhua populismistakaan.

Yksinkertaisin populismin määritelmä pitää sitä vain poliittisena tyylinä, jota luonnehtii kansaan vetoava retoriikka ja kansanomaisen esiintyminen (**JAGERS JA WALGRAVE** 2012). Tällaisen näkemyksen mukaan kaikki suositut poliitikot ovat toisinaan populistieja, eikä populismi ole siten varattu jonkun liikkeen tai sen edustajien ominaisuudeksi. Tässä suhteessa esimerkiksi pääministeri Alexander Stubb (kok) oli yhtä lailla populistie esiintyessään ihmistikkatauluna Duudsonien teemapuiston avajaisissa kuin Timo Soini (ps) tämän verratessa euron yhteismitattomuutta lippalakkiin, joka ei sovi samalla tavoin omenalle ja melonille.

Kriitikoiden mukaan populismin palauttaminen pelkkään retoriikkaan tai tyyliin ei kuitenkaan riitä (**MAZZOLENI** 2014; ks. myös **JAGERS JA WALGRAVE** 2012), koska populismissa on poikkeuksetta kyse jonkin sortin ideologisesta rajanvedosta ja ihmisryhmien välisestä vastakkainasettelusta. Tämän takia **MUDDE JA KALTWASSER** (2012) ovat yrittäneet etsiä populismin pienintä yhteistä nimittäjää. He ovat päätyneet määritelmään, jonka mukaan populismissa yhteiskunnan uskotaan jakautuneen kahteen vastakkaiseen ryhmittymään – puhtaaseen kansaan ja korruptoituneeseen eliittiin – ja populistien mukaan politiikan tulisi tarkoittaa tuon ”kansan” tahdon ilmaisemista. Mudden ja Kaltwasserin määritelmä kuvaa melko hyvin länsimaisissa demokratioissa ilmentynyttä poliittista populismia.

POPULISMI POLIITTISENA TOIMIJUUTENA
Edesmennyt politiikan filosofi Ernesto Laclau (1935–2014) esitti hiukan muista poikkeavan näkemyksen populismista. Sen sijaan että olisi yrittänyt vastata siihen, mitä populismi on, **LACLAU** (2005)

kysyi, miten populismi rakentuu. Hän näki populismin poliittisena prosessina pikemminkin kuin ideologiana tai liikkeenä. Laclau mukaan populismissa on kyse siitä, että tietty ihmisjoukko tunnistaa itsensä poliittisena toimijana, jolla on merkitystä. Laclau ei ottanut kantaa siihen, onko tällainen populismi hyvää vai huonoa. Koska populismi on usein latautunut muukalaisvihan ja rasismin kaltaisilla kielteisillä merkityksillä, Laclauin teoriaa on myös kritisoitu tai populismin tutkijat eivät ole sitä välttämättä noteeranneet.

Monissa läntisissä demokratioissa politiikka kiinnostaa yleensä eniten hyvin koulutettuja ja toimeentulevia ihmisiä. He myös äänestävät varmimmin. Heidän ulkopuolelle jää iso joukko ihmisiä, joita politiikka ei juuri kiinnosta tai jotka kokevat että heitä ei kuunnella eivätkä he voi vaikuttaa. Monissa maissa äänestysprosentit ovat laskeneet merkittävästi. Aika ajoin poliittiselle kentälle tulee kuitenkin uusia liikkeitä tai puolueita, jotka kykenevät ainakin hetkellisesti puhuttelemaan osaa tuosta porukasta – saavat heidät tuntemaan, että he voivat nyt vaikuttaa uuden puolueen kautta.

**Kriisitilanteessa
populistinen liike voi
yhdistää aika erilaisia
poliittisia vaatimuksia.**

Populistinen toimijuus ammentaa kulloisestakin historiallisesta kontekstista. Usein taustalla on jokin kriisi, joka rapauttaa vallitsevan puoluejärjestelmän uskottavuutta. Olennaista on, että juuri siinä tilanteessa aika erilaisetkin poliittiset vaatimukset voivat yhdistyä saman populistisen liikkeen alaisuudessa. Esimerkiksi sekä vasemmistolaiset vaatimukset työväen oikeuksista että oikeistolaiset vaatimukset valtion heikentämisestä markkinoita jarruttamasta

käyvät iloisesti yksiin liikkeen retoriikassa. Yhdistävänä tekijänä on erilaisia iskusanoja, kuten puolueen johtaja, kansakunnan nimi tai ”kansa”, joiden kautta tunnetaan yhteenkuuluvuutta. Toisaalta tunteenomaista samastumista yhteisöön vahvistaa yhteisten vihollisten nimeäminen maahanmuuttajista, vieraista kulttuureista, eliitistä tai EU:n kaltaisista ylikansallisista organisaatioista.

Laclauin tausta oli 1960-luvun alun Argentiinan peronistisessa opiskelijaliikkeessä. Kannuksensa hän valoi brittiläisessä Essexin yliopistossa, jossa hän väitteli ja toimi lähes 30 vuotta poliittisen teorian professorina. Hänen ajatuksiinsa on siten vaikuttanut kokemus eteläamerikkalaisesta polarisoituneesta poliittisesta kulttuurista sekä Euroopassa 1970–1980-luvuilla suosittu uusvasemmistolainen politiikan teoria. Laclauin populismiteoria on kuitenkin onnistunut selittämään populististen liikkeiden nousua ja vetovoimaa, ja se on vaikuttanut suoraan joidenkin nykyisten populististen puolueiden taustalla. Esimerkiksi Euroopan talouskriisin myötä Espanjassa menestynyt Podemos ja Kreikkaa johtava Syriza ovat vasemmistopopulistisia liikkeitä, joiden rakentamisessa on tietoisesti otettu varten Laclauin ajatuksista. Osa puolueiden ideologeista on perehtynyt Laclauin populismiteoriaan, ja esimerkiksi Syrizan ensimmäinen valtiovarainministeri Yanis Varoufakis opiskeli Essexin yliopistossa.

POPULISMI POHJOISMAISSA

Pohjoismaisia puoluejärjestelmiä on pidetty 1900-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta lähtien melko vakaina. Vaikka maiden välillä on eroja – esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa puolueet ovat järjestäytyneet selkeisiin porvari- ja vasemmistoleireihin – Pohjoismaita luonnehtii monipuoluejärjestelmä, jossa pyritään yhteisymmärrykseen ja konsensusratkaisuihin. Siksi onkin yllättävää, että poliittisella populismilla on Pohjois-

maissa jopa pidempi historia kuin monissa muissa Euroopan demokratioissa. **PALOHEIMO** (2012) perustelee asiaa sillä, että konsensushakuisissa monipuoluejärjestelmissä vallassa olevat puolueet on helppo niputtaa korruptoituneeksi kartelliksi, jota vastaan populistinen liike kamppailee.

Populismin ensimmäinen aalto vahvistui Suomessa, Norjassa ja Tanskassa 1970-luvulla. Se oli vastareaktio hyvinvointivaltion rakentamiselle. Tanskassa ja Norjassa 1970-luvun alussa perustetut Edistyspuolueet olivat oikeistolaisia liikkeitä, jotka vastustivat vahvaa valtiota ja

voimakasta verotusta. Suomessa jo 1959 perustetun SMP:n nousu liittyi puolestaan rakennemuutoksen, kun Suomi muuttui nopeasti 1960–1970-luvuilla agrariiyhteiskunnasta urbaaniksi teollisuusvaltioksi (ks. **HELANDER** 1971). 1990-luvun lopulla ja eritoten 2000-luvulla vahvistunut populistimin toinen aalto puolestaan liittyi globalisaation pohjoismaiselle hyvinvointimallille aiheuttamiin haasteisiin: teollisuuden ja työpaikkojen rakennemuutokseen, kansallisvaltioiden heikentymiseen sekä ihmisten lisääntyneeseen liikkuvuuteen, erityisesti maahanmuuttoon.

Viime aikojen populismiaalto on Pohjoismaissa liittynyt globalisaation hyvinvointivaltiolle asettamiin haasteisiin.

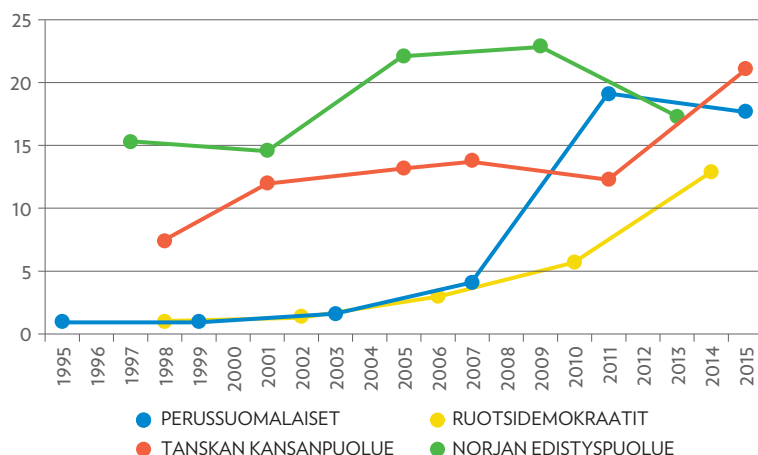
Pohjoismaiset populistipuolueet olivat joko jääneet melko marginaalisiksi toimijoiksi tai SMP:n tavoin kuihtuneet 1990-luvulle tultaessa. Raunioista nousi kuitenkin uusia populistisia liikkeitä, kuten vuonna 1995 perustetut Tanskan kansanpuolue (Dansk Folkeparti) ja perussuomalaiset. Tanskan kansanpuolueen ydinviesti on alusta lähtien ollut kansallismielisyys, maahanmuuttokriittisyys ja EU:n kaltaisten ylikansallisten toimijoiden vastustaminen. Myös Norjan edistyspuolue omaksui samoja teemoja 1980-luvun lopulla, ja liikkeen suosio alkoi nousta kohisten. Vaikka Sulo Aittoniemi (ps) piti esillä siirtolaisteemaa, puolusti perussuomalaiset aluksi lähinnä ”pientä ihmistä” ja pysyi kymmenkunta vuotta parin kansanedustajan pienpuolueena. 2000-luvun jälkipuolella maahanmuuttokriittisyydestä tuli yksi puoleen keskeisistä teemoista, kun Jussi Halla-aho kannattajineen liittyi puolueen toimintaan.

Ruotsissa ei oikeastaan ollut vaikutusvaltaista populistista puoluetta ennen 2010-lukua. Uusi Demokratia -liike (Ny Demokrati) pääsi niukasti Ruotsin valtiopäiville vuonna 1991 mutta kuihtui yhden kauden jälkeen. Kansallismielinen populistipuolue Ruotsidemokraatit (Sverigedemokraterna) perustettiin jo vuonna 1988, mutta se ylitti ensimmäisen kerran valtiopäivien äänikynnyksen vasta vuonna 2010. Ruotsidemokraattien tausta on kansallissosialistisessa liikkeessä, minkä takia muut puolueet ovat kieltäytyneet yhteistyöstä sen kanssa. Puolue on kuitenkin nyttemmin onnistunut puhuttelevaan äänestäjiä maahanmuuttokriittisellä ja kansalliskonservatiivisella sanomallaan. Vuoden 2014 valtiopäivävaaleissa se nousi kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi, ja tuoreissa mielipidetiedusteluissa Ruotsidemokraattien kannatus on ollut jopa 20 prosentin luokkaa.

Taulukko 1. 2000-luvulla menestyneet pohjoismaiset populistipuolueet.

	Perustettu	1. kerran valtiopäiville (ääniosuus % / paikkoja)	Puheenjohtajat	Ääniosuus % / paikkoja valtiopäivillä (viime vaaleissa)	Hallitus / oppositio
Norjan edistyspuolue (NFP)	1973	1973 (5% / 4)	Siv Jensen (2006-) Carl I. Hagen (1978-2006)	16.3% / 29 (2013)	Hallituksessa (2013-)
Tanskan kansanpuolue (DF)	1995	1998 (7.4% / 13)	Kristian Thulesen Dahl (2012-) Pia Kjaersgaard (1995-2012)	21.1% / 37 (2015)	Hallituksen apupuolue (2001-2011 ja 2015-)
Perussuomalaiset (PS)	1995	1995 (1% / 1)	Timo Soini (1996-)	17.7% / 38 (2015)	Hallituksessa (2015-)
Ruotsidemokraatit (SD)	1988	2010 (5.7% / 20)	Jimmie Åkesson (2005-) Mikael Jansson (1995-2005)	12.9% / 49 (2014)	Oppositiossa, <i>cordon sanitaire</i>

Kuvio 1. Puolueiden ääniosuus valtiopäivävaaleissa (%) 1995-2015.

POHJOISMAISILLE POPULISTIPUOLUEILLE ON LEIMALLISTA KANSALLISMIELISYYS JA MAAHANMUUTTOKRIITTISYYS.

Kansallismielisyys – joka näkyy puolueiden nimissä – ja maahanmuuttokriittisyys liittävät pohjoismaiset puolueet eurooppalaiseen oikeistopopulististen liikkeiden perheeseen (JUNGAR JA JUPSKÅS 2014). Puolueiden painotuksissa on kuitenkin eroja ja niiden elämänvaihe poliittisessa järjestelmässä vaihtelee (HERKMAN 2015). Siinä missä Ruotsidemokraatit vielä hakee asemaansa, Tanskan kansanpuolue ja Norjan edistyspuolue ovat olleet jo pitkään suosittuja ja melko vakiintuneita. Ensimmäistä kauttaan hallituksessa istuva Norjan edistyspuolue lähestyy valtavirran konservatiivipuoluetta, eikä sitä mielellään enää nimitetä populistiseksi liikkeeksi. Niin ikään Tanskan kansanpuolueen kannatus on pysynyt koko tämän vuosituhannen varsin vakaana. Puolue on toiminut vähemmistöhallitusten apupuolueena ja saanut vaa'ankieliaseman, jossa se on voinut ajaa tiukkaa maahanmuuttopolitiikkaa ryvettymättä itse hallituksissa. Oikeistopopulismi on tämän seurauksena Tanskassa ikään kuin normalisoitunut.

PERUSSUOMALAISTEN KIIRASTULI

Vaikka perussuomalaiset menettivätkin hiukan kannatustaan vuoden 2015 eduskuntavaaleissa, oli puolue 17,7 prosentin äänisaaliilla toiseksi suurin. Se on näin ollen vakiinnuttanut asemansa jyttyvaalien jälkeen ja istuu ensimmäistä kertaa hallituksessa. Hallitusvastuu on kuitenkin syönyt puolueen kannatusta, josta on viimeisten kyselyjen mukaan kadonnut jopa kymmenen prosenttiyksikköä. Siinä missä EU:n talouskriisi ja lisääntyvä maahanmuutto loivat puolueen kannatukselle pontta oppositioasemassa, hallituksen tekemät säästöpäätökset ja Lähi-idästä tullut pakolaisvyöry ovat murentaneet sitä uudella vaalikaudella.

Aika suuri osa puolueen äänestäjistä on ollut kannastaan epävarmoja tai muista puolueista liikkuneita. Vuoden 2015 vaaleissa tämä näkyi siinä, että perussuomalaiset saivat ennakköääniä muita

puolueita vähemmän mutta nousivat varsinaisen äänestyspäivän suosikiksi (GRÖNLUND 2016). Äänestyspäätöksiä tehtiin vasta loppumetreillä. Perussuomalaiset ovat onnistuneet viemään ääniä erityisesti ennätysheikon tuloksen tehneeltä vasemmistolta ja nousseet viime vaaleissa sekä duunarien että työttömien suosikkipuolueeksi.

”Perussuomalaiset ovat nousseet viime vaaleissa sekä duunarien että työttömien suosikkipuolueeksi.”

Ideologinen huojuunta perinteisellä vasemmisto-oikeisto-akselilla näyttäisi kuitenkin olevan puolueen kannalta hankala yhtälö. Puoluetta on markkinoitu työväenpuolueena ilman sosialismia. *Helsingin Sanomien* vuoden 2011 vaalikonevastauksia tutkittaessa perussuomalaisten ehdokkaat sijoittuivatkin sosiaalipoliittisesti enemmän vasemmalle. Sen sijaan vuoden 2015 Yleisradion vaalikonevastauksen perusteella puolueen ehdokkaat edustivat oikeistolaisia näkemyksiä. Puolueen kannattajat ovat itse asiassa markkina- ja yritysmayönteisyydessä toiseksi oikeistolaisimpia kokoomuksen kannattajien jälkeen (WESTINEN 2016).

Perussuomalaiset ovatkin lokahtaneet varsin kivottomasti porvarihallitukseen. Vaikka puolueen kannattajissa on runsaasti yritysmayönteisiä, perinteisille duunareille, pätikätyläisille ja työttömille hallituksen leikkauspolitiikka on kuitenkin ollut selvästi kova pala. Kannatuskyselyjen perusteella tästä joukosta moni on palannut vasemmiston kannattajaksi. Perussuomalaisten kannalta olennaista on, kuinka hyvin he kykenevät vaalikauden aikana vakuuttamaan äänestäjänsä uudelleen.

Kun populistinen liike pääsee valtaan, sen protestilta putoaa pohja. Jos liikkeen ideologinen perusta on ohut, kuten popu-

lismissa usein on, jäljelle ei välttämättä jää tukevaa runkoa, jonka varaan liikkeen voi rakentaa. Tämän takia vakiintuneet puolueet välttelevät populismi-sanan käyttöä itsemäärityksessä. Esimerkiksi perussuomalaiset markkinoivat itseään vielä ennen ”jyttyä” populistisena puolueena, mutta tällainen puhe on sen jälkeen lähes kadonnut.

Hallituksen leikkauspolitiikka on karkottanut äänestäjiä perussuomalaisista takaisin vasemmiston kannattajiksi.

Toisaalta kaikkien nykyisten massapuolueiden alkuvaiheessa on ollut populistisia piirteitä, joissa oma ryhmittymä on asetettu keskiöön ja rakennettu viholiskuvia muihin ryhmiin. Sanottu pätee niin vasemmistolaisiin kuin oikeistolaisiin liikkeisiin. Poliittisen liikkeen alkuvaiheessa tällainen henki on tärkeä, joten populismi liittyy läheisesti puolueiden syntyyn. Olennaista on kuitenkin se, että vakiintuneissa liikkeissä on kohtuullisen selkeä ja pysyvä ideologinen lähtökohta. Populismissa taas eri ideologiat voivat yhdistyä tai jopa vaihtua tarpeen mukaan. Oikeistopopulismien kohtalonkysymys on, missä määrin arvokonservatiivisuus, nationalismi ja maahanmuuttokriittisyys riittävät kansanliikkeen lähtökohdiksi.

”Missä määrin arvokonservatiivisuus, nationalismi ja maahanmuuttokriittisyys riittävät kansanliikkeen lähtökohdiksi?”

POPULISMI JA DEMOKRATIA

Populismi on latautunut useimmissa läntisissä demokratioissa kielteisesti ja sitä käytetään politiikassa hauku-

masanana. Kuitenkin jotkut politiikan tutkijat ovat nähneet populismissa demokratian kannalta myös myönteisiä puolia (esim. **CANOVAN** 1999). **MUDDE JA KALTWASSER** (2012) muistuttavat, että liberaalidemokratioissa populismi voi oikeasti antaa äänen sellaisille ihmisryhmille, jotka ovat kokeneet jäävänsä politiikassa paitsioon, ja siten myös aktivoida heitä poliittisesti. Populismi voi myös ravistella jämähtänyttä järjestelmää ja tuoda puolueiden välisiä ideologisia eroja selvemmin esiin.

Perussuomalaisen muille puolueille tuottama haaste on osaltaan kirkastanut porvari- ja vasemmistopuolueiden eroja suomalaisessa puoluekentässä. Vuoden 2011 jyttyvaaleissa perussuomalaisia äänestettiin paljolti siksi, että puolueiden väliset ideologiset erot koettiin epäselviksi ja politiikasta oli tullut ”yhtä ja samaa” (vrt. **BORG** 2012). Tulevissa vaaleissa oikeiston ja vasemmiston rajanveto on varmasti äänestäjille helpompaa. Samalla tavoin voi todeta, että jos Brexit-äänestystulos ja vastaava populistinen liikehdintä muissa EU-maissa saa aikaan sen, että unioni kykenee uudistumaan ja vastaamaan monissa jäsenmaissa koettuun epäluuloon EU:n demokratian toimivuudesta, populismilla on ollut myönteisiä vaikutuksia.

Populismi voi herättää tekemään uudistuksia, mutta se voi myös johtaa vähemmistöjen syrjintään ja pakkovaltaan.

Populismien kääntöpuoli on kuitenkin siinä, että se rapauttaa vakautta ja mutkistaa välittömiä kehitysnäkymiä. Usein populismi lisää vastakkainasetteluillaan konflikteja ja ihmisryhmien polarisaatiota ja heikentää vähemmistöjen elintilaa. Populistisen politiikan tuloksena jopa vähemmistöjen oikeudet voivat vaarantua. Poliittisen järjestelmän kannalta uhkana on se, että kun populistit eivät kykene täyttämään lupauksiaan, heihin toivonsa ladanneet kansalaiset pettyvät entisestään ja menettävät lopunkin kiinnostuksensa politiikkaan.

Suurin populismiin liittyvä pelko kohdistuu tällä hetkellä kansallismielisen oikeistopopulismien leviämiseen Euroopassa. Vaikka kansallisvaltio on osoittanut toimivuutensa poliittisena yksikkönä, eristäytyminen ei ole johtanut mitään valtiota pitkäaikaiseen kukoistukseen tai lisännyt kansalaisten hyvinvointia. Kansallisten intressien ylikorostaminen heikentää valtioiden yhteistyömahdollisuuksia. Äärimmillään oikeistopopulismi voi saada autoritäärisiä muotoja, jotka murentavat kansalaisyhteiskunnan toimintakykyä. Tästä on merkkejä

esimerkiksi Unkarissa ja Puolassa, joissa vallassa olevat oikeistopopulistiset hallinnot yrittävät kaventaa demokratian toimintaedellytyksiä. Tällöin populistien ihannoima kansanvalta muuttuu paradoksaalisesti pakkovaltaksi, josta Euroopan lähihistoriassa on tuskallisia kokemuksia. ■

* Kirjoitus liittyy Suomen Akatemian rahoittamaan akatemiatutkijan projektiin ”Pohjoismainen populismi mediassa”.

Kirjallisuus

- BORG, S.** (toim.) (2012), Muutosvaalit 2011, Helsinki: Oikeusministeriö.
- CANOVAN, M.** (1999), Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy, *Political Studies*, 47, 2–16.
- GRÖNLUND, K.** (2016), Eduskuntavaalit 2015, teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.): Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015, Helsinki: Oikeusministeriö, 58–75.
- HERKMAN, J.** (2015), The Life Cycle Model and Press Coverage of Nordic Populist Parties, *Journalism Studies*, (online first), DOI: 10.1080/1461670X.2015.1066231.
- HELANDER, V.** (toim.) (1971), Vennamalaisuus populistisena joukkoliikkeenä, Hämeenlinna: Karisto.
- JAGERS, J. & WALGRAVE, S.** (2012), Populism as Political Communication Style: An Empirical Study of Political Parties' Discourse in Belgium, *European Journal of Political Research*, 46, 319–345.
- JUNGAR, A.-C. & JUPSKÅS A. R.** (2014), Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family?, *Scandinavian Political Studies*, 37:3, 215–238.
- LACLAU, E.** (2005), *On Populist Reason*, London: Verso.
- MAZZOLENI, G.** (2014), Mediatization and Political Populism, teoksessa Esser, F. & Strömbäck, J. (Eds.): *Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies*, Hampshire: Palgrave Macmillan, 42–56.
- MUDDE, C.** (2007), *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cambridge: Cambridge University Press.
- MUDDE, C. & KALTWASSER, C. R.** (2012), Populism and (Liberal) Democracy: a Framework for Analysis, teoksessa Mudde, C. & Kaltwasser, C. R. (Eds.): *Populism in Europe and Americas: Threat or Corrective for Democracy?*, Cambridge: Cambridge University Press, 1–26.
- PALOHEIMO, H.** (2012), Populismi puoluejärjestelmän vedenjakajana, teoksessa Borg, S. (toim.): *Muutosvaalit 2011*, Helsinki: Oikeusministeriö, 324–344.
- STANLEY, B.** (2008), The Thin Ideology of Populism, *Journal of political ideologies*, 13:1, 95–110.
- TAGGART, P.** (2000), *Populism*, Buckingham: Open University Press.
- WESTINEN, J.** (2016), Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla, teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.): *Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015*, Helsinki: Oikeusministeriö, 249–272.
- WIBERG, M.** (2011), Mitä populismi on?, teoksessa Wiberg, M. (toim.): *Populismi – kriittinen arvio*, Helsinki: Edita, 11–21.